

Литвинова Є.В.аспірант кафедри фінансів, банківської справа та страхування
Київського національного університету імені Тараса Шевченка**Lytynova levgeniia**

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**ПРОБЛЕМА АДМІНІСТРУВАННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ МЕХАЇЗМУ
МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ****THE PROBLEM OF ADMINISTERING AND REFORMING
THE MECHANISM OF CUSTOMS PAYMENTS OF UKRAINE
IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION**

Стаття присвячена розгляду системи адміністрування митних платежів, виявленню проблем в умовах глобалізації, які заважають досягненню цілей митної політики, таких як захист національного ринку від іноземної конкуренції та розвиток зовнішньої торгівлі. Проаналізовано наукові праці провідних учених економічних наук щодо адміністрування митних платежів, розглянуто сучасні проблеми збереження конкурентоспроможності українського виробника, що є надважливим завданням укріплення економіки України. Зазначено можливі нововведення щодо оптимізації системи митно-тарифних платежів, які будуть захищати внутрішній ринок та стануть помічником у завоюванні зовнішніх ринків вітчизняними підприємствами у глобальному вимірі й на локальних національних ринках.

Ключові слова: адміністрування податків, адміністрування митних платежів, зовнішньоекономічна діяльність, державна митна справа, митні платежі, фіскальні органи, митниця.

Статья посвящена рассмотрению системы администрирования таможенных платежей, выявлению проблем в условиях глобализации, которые мешают достижению целей таможенной политики, таких как защита национального рынка от иностранной конкуренции и развитие внешней торговли. Проанализированы научные труды ведущих ученых экономических наук касательно администрирования таможенных платежей, рассмотрены современные проблемы сохранения конкурентоспособности украинского производителя, что является сверхважным заданием укрепления экономики Украины. Указаны возможные нововведения касательно оптимизации системы таможенно-тарифных платежей, которые будут защищать внутренний рынок и станут помощником в завоевании внешних рынков отечественными предприятиями в глобальном измерении и на локальных национальных рынках.

Ключевые слова: администрирование налогов, администрирование таможенных платежей, внешнеэкономическая деятельность, государственное таможенное дело, таможенные платежи, фискальные органы, таможня.

The article is devoted to reviewing the system of customs administration, to show which problems in the globalization conditions are hinder the realization of customs policy goals, such as protection of the national market from foreign competition and development of foreign trade. The article analyzes the scientific works of the leading scientists in the economic sciences relations to the customs payments administration, examines the current problems of preserving the competitiveness of the Ukrainian producer, which is a critical task for strengthening the Ukrainian economy and noted possible innovations in the system of customs tariff payments that will protect the domestic market and become an assistant in the conquest of foreign markets by domestic enterprises, in the global dimension and in local national markets. The key factor for competing in a globalizing environment is the price that manufacturer can offer to the buyer. In part cases the raw material used for production could have the Ukrainian certificate of origin, but what should be if the raw material could be only with foreign certificate of origin / or partly collected not in Ukraine and necessary for local producer to import it. In this case, the Ukrainian producer faces the problem of high customs duties and VAT, and as a result, the cost of its products is increasing. In some cases, those percentages are the main cost problem of the most Ukrainian enterprises, the price of which is 20% higher than foreign producers offer. That is why for now we need detailed consideration of the factors influencing the efficiency of customs payments in Ukraine, as well as the improvement of these processes, are relevant in the context of globalization to help Ukrainian producers to be more effective all over the world, in the global dimension and in local national markets.

Key words: administration of taxes, administration of customs payments, foreign economic activity, state customs, customs payments, fiscal authorities, customs.

Постановка проблеми. За останні 5 років ми спостерігаємо за розширенням експортних ринків та підписанням нових міждержавних угод, що має впливати на збільшення збуту української продукції за кордон, але не на кожному ринку український виробник може витримати конкуренцію, тому зберігається диспропорційно низький рівень участі українських підприємств в експорті. Ключовим фактором конкурування в умовах глобалізації є ціна, яку виробник може запропонувати покупцю. Добре, якщо сировина, яка використовується для виробництва, має українське походження. Що ж робити тоді, коли потрібна сировина може бути лише закордонного виробництва/збору, отже, її необхідно імпортувати? Тоді український виробник стикається з проблемою високих митних платежів та ПДВ, внаслідок чого собівартість його продукції зростає. Іноді саме ті відсотки стають ключовими для більшості українських підприємств, ціна на продукцію яких на 20% більше, ніж у закордонних виробників. Саме тому детальне та всебічне врахування чинників, що впливають на ефективність справляння митних платежів, й удосконалення цих процесів є актуальними в умовах глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень та публікацій показує, що проблема адміністрування й реформування механізму митних платежів в умовах глобалізації досліджена недостатньо. Як правильно зазначають Ю.О. Голиницький та О.В. Яцишин, недостатньо уваги приділяється дослідженням можливостей удосконалення управління митними платежами під час здійснення експортно-імпортних операцій [1]. Питання також досліджували А.С. Абрамова, Т.М. Савчук, А.В. Жаворонок, які вважали, що необхідно працювати на сприяння розвитку міжнародної торгівлі [2], але конкретних пропозицій не створили. Л.О. Батанова проаналізувала діючу систему адміністрування митних платежів та зміни, які відбуваються в контексті сучасних державних реформ, але пропозиції також не зазначалися. О.І. Новік вважає, що зрушення необхідні кожній державі, що є наслідком постійних змін у сучасному світі, постійних викликів, які висуває глобалізація [4]. Йдучи в ногу з часом, захист нашої економіки через захист вітчизняного виробника та за допомогою реформування механізму митних платежів в умовах розвитку фінансової політики України неодмінно матиме своє місце в цілісних системних перетвореннях нашої держави.

Метою статті є спрямування митної політики на зменшення навантаження на експортерів в умовах глобалізації для збільшення прибут-

ковості українських підприємств та економіки загалом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для держав, що розвиваються, митна справа є важливим інструментом забезпечення її державних інтересів. Як зазначає О.Є. Найденко, принцип виключних повноважень митних органів України щодо здійснення державної митної справи спирається на розуміння того, що безпосередньо митні органи України мають повноваження та компетенції здійснювати митну справу, які визначені на законодавчому рівні. Це проявляється в тому, що Україна має власну митну систему та власні митні органи, які можуть співпрацювати з митними органами інших держав, виконувати з ними спільні функції та завдання в межах чинного законодавства [5].

Які ж цілі вони переслідують? Розглянемо цілі митної політики з позиції І.О. Лютого. По-перше, це захист національного ринку від іноземної конкуренції та розвиток зовнішньої торгівлі, створення умов для прогресивних перетворень у структурі виробництва й споживання товарів, забезпечення умов полегшення доступу національних експортерів на ринки інших країн. По-друге, це інтеграція країни у світову систему господарювання, оптимізація структури імпорту та експорту товарів, підтримка раціонального співвідношення експорту та імпорту товарів, підтримка необхідного співвідношення надходжень іноземної валюти в країну та її відтоку з країни, поповнення доходів держави [6, с. 326–327].

Зосередимося на захисті національного ринку від іноземної конкуренції та розвитку зовнішньої торгівлі, створенні умов для прогресивних перетворень у структурі виробництва й споживання товарів, забезпеченні умов для полегшення доступу національних експортерів на ринки інших країн. В умовах глобалізації найважливішим фактором під час вибору будь-якого постачальника є ціна. Ціна на закордонному ринку має такі складові:

- 1) собівартість товару на території України;
  - 2) пакування товару згідно з нормами та стандартами закордонних країн;
  - 3) додаткові аналізи продукції, документи;
  - 4) вартість доставки товару зі складу виробника до складу покупця й страхування;
  - 5) вартість замитнення на території України;
  - 6) вартість розмитнення у країні призначення
- Якщо вартість останніх п'яти пунктів менше залежить від виробника, то вартість першого пункту є ключовою під час формування експортної ціни.

Виробники діляться на дві категорії:

- ті, в кого є імпортна складова в товарі;

– ті, хто має товар виключно з української сировини.

Більшість українських виробників належить до першої категорії прямо чи опосередковано.

Можна виділити два основних канали, якими імпорتنі ресурси використовуються для виробництва вітчизняних експортних товарів:

– прямий, що застосовується тоді, коли вітчизняний виробник безпосередньо імпортує окремі складові для виробництва готової продукції (відношення вартості імпорتنих складових до загального обсягу експорту буде прямим внеском імпорту);

– непрямий, що застосовується тоді, коли експортер купує у інших вітчизняних виробників продукти, для виробництва яких були використані імпорتنі комплектуючі (такий імпорту має бути врахований у вітчизняному експорті у вигляді непрямого внеску імпорту) [7].

Український експорт суттєво залежить від проміжного споживання імпоротної сировини, матеріалів та комплектуючих, в чому немає нічого надзвичайного з огляду на посилення вертикальної спеціалізації у зовнішній торгівлі, що є глобальною тенденцією. Відповідно до проведених узагальнених розрахунків імпоротної складової експорту України встановлено, що майже третина вартості вітчизняних експортних товарів сформована за рахунок проміжного споживання імпорту. При цьому найбільш залежним від кон'юнктури світових товарних ринків є експорт вторинного сектору національної економіки, тобто переробної промисловості, імпортна складова експорту в межах якого перевищувала 40% [7].

Зростання імпоротної складової експорту малих відкритих економік є об'єктивним наслідком лібералізації міжнародної торгівлі. Цей феномен обов'язково має враховуватися під час розроблення митних тарифів. Ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності національного експорту в умовах зростання залежності від проміжного споживання імпорту може бути зниження податкового навантаження на імпорту сировину, матеріали, обладнання та комплектуючі, що використовуються для виробництва вітчизняних експортних товарів [7].

Економіка України характеризується високою часткою критичного імпорту товарів кінцевого споживання. В умовах сповільнення економічного розвитку такі процеси можуть стати каталізатором поглиблення спаду національної економіки. З огляду на структуру виробництва в межах ключових експортних секторів раціональним є використання механізмів зниження податкового навантаження на імпорту проміжне споживання українських експортерів.

Такі механізми активно використовуються розвиненими країнами, не суперечать вимогам міжнародних торговельних організацій, тому можуть бути вдалою опцією в контексті стимулювання українського експорту [7].

Акцизні товари (спирт етиловий та інші спиртові дистилати, алкогольні напої, пиво, тютюнові вироби, тютюн та промислові заміники тютюну, нафтопродукти, скраплений газ, легкові автомобілі, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли) не є лівовою часткою експорту, тому ми їх не аналізуємо.

Однак більш складним завданням є адміністрування ПДВ в експортно-імпортних операціях. Мито здебільшого становить від 1% до 10%, а ціна в українських виробників більше ніж на 20% вища за ціну зарубіжних конкурентів.

Чому це трапляється? З огляду на структуру митних платежів за 20% ПДВ навіть 1% мита не є ключовим. Лівовою часткою є 20% ПДВ, які потрібно сплатити живими коштами на митниці, навіть якщо в українській компанії є податковий кредит.

Таким чином, податковий кредит зростає, а повернення ПДВ у повному обсязі не відбувається, тому українські експортери змушені покладати ці витрати на собівартість, що неодмінно збільшує вартість товарів для зовнішнього ринку.

Отже, потрібно, поки не буде спрощено повернення ПДВ, дозволити експортерам користуватися податковими кредитами, які вже були сплачені раніше до бюджету України.

Висновки з проведеного дослідження. На основі проведеного аналізу ми можемо впевнено сказати, що цілі митної політики, такі як захист національного ринку від іноземної конкуренції та розвиток зовнішньої торгівлі, створення умов для прогресивних перетворень у структурі виробництва й споживання товарів, забезпечення умов для полегшення доступу національних експортерів на ринки інших країн, можуть бути досягнуті. Імпортна складова експорту в межах 40% є надвеликим показником, і на 2019 рік зменшити собівартість експортно орієнтовних виробництв можна шляхом надання їм можливості витратити кошти податкового кредиту в ході розмитнення товарів на компенсацію ПДВ під час сплати митних платежів, оскільки не всім підходить давальницька схема. Вирішення цієї проблеми забезпечить більш ефективну роботу українських підприємств шляхом виконання митною службою частини її цілей. В такий спосіб можна буде спрямувати митну політику на зменшення навантаження на експортерів в умовах глобалізації для збільшення прибутковості українських підприємств та економіки загалом.

Таблиця 1

Імпортна складова українського експорту за видами економічної діяльності [7]

Вид економічної діяльності	Показник
Сільське, лісове та рибне господарство	27,20%
Добування кам'яного та бурого вугілля	24,00%
Добування сирової нафти та природного газу	14,00%
Добування металевих руд, інших корисних копалин та розроблення кар'єрів	27,10%
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	38,90%
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	32,90%
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	48,90%
Виробництво коксу та коксопродуктів	52,80%
Виробництво продуктів нафтоперероблення	57,20%
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	59,00%
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	46,00%
Виробництво гумових і пластмасових виробів	64,80%
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	40,10%
Металургійне виробництво	45,20%
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	42,80%
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	46,70%
Виробництво електричного устаткування	46,10%
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	45,00%
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	59,30%
Виробництво інших транспортних засобів	30,20%
Виробництво меблів; іншої продукції; ремонт і монтаж машин та устаткування	36,60%
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	36,10%
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	27,70%
Будівництво	41,60%
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	17,90%
Транспорт, складське господарство	30,10%
Поштова і кур'єрська діяльність	14,60%
Тимчасове розміщення й організація харчування	20,00%
Видавнича діяльність; виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів; діяльність радіомовлення та телевізійного мовлення	25,60%
Телекомунікації (електрозв'язок)	13,20%
Комп'ютерне програмування, консультування та надання інформаційних послуг	17,50%
Фінансова та страхова діяльність	9,30%
Операції з нерухомим майном	8,50%
Діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку; діяльність головних управлінь (хед-офісів); консультування з питань керування; діяльність у сферах архітектури та інжинірингу	18,50%
Наукові дослідження та розробки	10,50%
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку; наукова та технічна діяльність	15,70%
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	17,70%
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	12,60%
Освіта	8,60%
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	17,60%
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	11,90%
Надання інших видів послуг	13,00%
<i>Усього по економіці</i>	<i>36,6%</i>

Список використаних джерел:

1. Голинський Ю.О., Яцишин О.В. Управління митними платежами при здійсненні експортно-імпортних операцій та шляхи його покращення. *Young scientist*. 2018. № 10 (62). С. 753–756.
2. Абрамова А.Т., Савчук Т.М., Жаворонок А.В. Митні платежі, як складова доходів державного бюджету. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 4 (15). С. 270–275.
3. Батанова Л.О. Система адміністрування митних платежів у контексті сучасних державних реформ в Україні на шляху до Євроінтеграції. *Lex Portus*. 2017. № 6 (8). С. 65–71.
4. Новік І.О. До питання теоретичних основ адміністрування митних платежів в умовах глобалізаційних викликів. *Збірник наукових праць Національного університету податкової служби України*. 2016. № 1. С. 159–170.
5. Найденко О.Є., Єніна А.О., Костяна О.В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 506–511.
6. Лютий І.О., Боринець С.Я., Боринець З.С., Варналій З.С. *Фінанси : підручник*. Київ, 2017. 728 с.
7. Інститут податкових реформ. URL: <https://ngoipr.org.ua> (дата звернення: 05.06.2019).

References:

1. Holynskiy Yu.O., Yatsyshyn O.V. 2018. Upravlinnia mytnymy platezhamy pry zdiisnenni eksportno-importnykh operatsii ta shliakhy yoho pokrashchennia [Management of customs payments in the course of export-import operations and ways to improve it]. *Young scientist*, 10 (62), 753–756. (in Ukrainian)
2. Abramova A.T., Savchuk T.M., Zhavoronok A.V. 2015. Mytni platezhi, yak skladova dokhodiv derzhavnoho biudzhetu [Customs payments as part of the state budget revenues]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 4 (15), 270–275. (in Ukrainian)
3. Batanova L.O. 2017. Systema administruvannia mytnykh platezhiv u konteksti suchasnykh derzhavnykh reform v Ukraini na shliakhu do Yevrointehratsii [The system of administration of customs payments in the context of modern state reforms in Ukraine on the way to European integration]. *Lex Portus*, 6 (8), 65–71. (in Ukrainian)
4. Novik I.O. 2016. Do pytannia teoretychnykh osnov administruvannia mytnykh platezhiv v umovakh hlobalizatsii nykh vyklykiv [On the theoretical basis of the administration of customs payments in the context of globalization challenges]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu podatkovoї sluzhby Ukrainy*, 1, 159–170. (in Ukrainian)
5. Naidenko O.Ie., Yenina A.O., Kostiana O.V. 2018. Osnovni aspekty stanovlennia ta rozvytku mytnoi spravy Ukrainy [The main aspects of the formation and development of the customs business of Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 23, 506–511. (in Ukrainian)
6. Liutyi I.O., Borynets S.Ia, Borynets Z.S., Varnalii Z.S. 2017. *Finansy : pidruchnyk* [Finances: a textbook]. Kyiv. (in Ukrainian)
7. Instytut podatkovykh reform [Institute for tax reforms]. URL: <https://ngoipr.org.ua> (data zvernennia: 05.06.2019).